

ZÁKLADNÍ ŠKOLA T. G. MASARYKA ŠTĚTÍ

**Plán pomoci při práci s dětmi
z náročného rodinného prostředí**

Rychlý návod, jak v daných situacích postupovat, jak konkrétní případy řešit a na koho se obrátit. Vnímejte, co se kolem nás děje, a buďme oporou pro děti, které nás potřebují.

Obsah

JAK POSTUPOVAT	1
CO DĚLAT, KDYŽ	3
OTÁZKY	4
NA KOHO SE OBRÁTIT	7

JAK POSTUPOVAT

Ačkoli je každá situace jiná, existují obecné zásady, které nám pomohou za všech okolností. Zahrnují všechny fáze procesu od vzniku problému až po jeho vyřešení.

Prevence

Prevence pomáhá zamezovat nežádoucím situacím a zároveň nám slouží jako informační nástroj, pomocí kterého třídu seznamujeme s tím, co se ve společnosti a v rodinách děje. Děti díky ní zjišťují, že nejsou na všechno samy, a učí se, jak spolu o citlivých věcech mluvit. Díky prevenci můžeme podat pomocnou ruku konkrétním žákům, kteří to potřebují – ať už tím, že jim sami pomůžeme, vnímáme jejich náročnou situaci, nebo jim nabídneme další nástroje řešení (Linka bezpečí, Dětské krizové centrum, Bílý kruh bezpečí, ...).

Rozpoznání situace

Je důležité, aby se naše vnímání neomezilo jen na to, jestli se žák ve škole objevuje s modřinami nebo jinými známkami násilí. Pozorní bychom měli být také k náhlým změnám v chování dítěte, vysokým absencím, změně v tom, jak je žák připravený na výuku a jak je upravený, nebo také k žákům, kteří stojí stranou kolektivu. Ne každá situace je případ pro OSPOD nebo policii, ale naše všímavost může udělat velký rozdíl, který povede k celkovému bezpečí dítěte. K identifikaci špatného zacházení s dětmi nám pomůže [karta KID](#).

Vyhodnocení situace

Ve chvíli, kdy v nás něco vzbudí obavy, můžeme oslovit kolegy a promluvit s nimi o tom, jestli situaci vnímají stejně. K dispozici máme také výchovného poradce či metodika prevence. Stejně tak se ve všech situacích můžeme obrátit na kontakty uvedené níže. Pokud se ale dítě nachází v situaci, která ho ohrožuje (sebevražedné sklony, strach z návratu domů), není prostor pro váhání a vždy voláme 158 nebo 155.

Spojení s rodiči a nahlášení situace

Nezapomínejme, že máme [oznamovací povinnost](#). Když je dítě ohroženo, musíme jednat hned, ať už kontaktováním záchranných složek, nebo informováním OSPOD. Někdy ale potřebujeme dítě pozorovat déle nebo si nejsme jistí – i v takovém případě můžeme informovat OSPOD, třeba anonymně. Pracovníci nám mohou být k dispozici pro další konzultace. U některých situací je potřeba komunikovat také s rodiči a podpořit je. Například tím, že je odkážeme na další místa, kde mohou sehnat pomoc.

Péče o sebe

Každá situace klade velké nároky i na nás a naši psychiku. Cest, jak o sebe můžeme pečovat, je mnoho, ať už je to placená supervize nebo intervize s kolegy. K uzavření situace nám může pomoci postup uvedený níže, díky kterému víme, že jsme udělali vše, co bylo možné. Ať už je situace jakákoli, bez souhlasu dítěte o ní nepředáváme informace zbytku třídy. Pokud situace dojde do bodu, kdy bude dítě odebráno rodině nebo přejde do jiného kolektivu, můžeme tento proces projít s ním a uspořádat třeba rozlučku ve třídě.

CO DĚLAT, KDYŽ...

1. u dítěte, rodiče či pečovatele vnímám změny; u dítěte pozoruji alarmující chování či nestandardní projevy; dítě se mi svěřilo:

- informuji dítě, o tom, co bude následovat, zároveň nic neslibuji,
- kontaktuji metodika prevence a zjistím, jestli vnímá situaci stejně,
- obracím se na organizaci, která se tématem zabývá a poradí mi s konkrétním postupem, pokud mám pochybnosti,
- kontaktuji rodiče nebo pečovatele a citlivě s ním o situaci komunikuji, pokud to vyhodnotím jako bezpečné,
- předám rodiči nebo pečovateli seznam kontaktů, kde může vyhledat pomoc, a informuji ho o tom, co může udělat škola,
- volám na OSPOD, pokud je situace dlouhodobá, nemění se nebo ji vnímám jako potenciálně ohrožující,
- pečuji o sebe; v případě, že mám pocit, že má situace dopad na mou psychiku, oslovím odborníka,

2. se dítě nachází v ohrožení života nebo mu hrozí jiné reálné nebezpečí:

- komunikuji s dítětem a dávám mu najevo, že jeho situaci беру vážně,
- volám 155, pokud dítě dává najevo, že chce spáchat sebevraždu nebo si ublížit,
- volám 158, pokud od dítěte zjistím, že se bojí jít domů, ohrožuje ho jeden z rodičů nebo je svědkem trestné činnosti postupuji stejně i v případě, že situaci nahlásí někdo ze spolužáků nebo mám podezření,
- volám OSPOD, pokud dítěti hrozí reálné nebezpečí, ale situace ho neohrožuje na životě a není potřeba zabránit trestnému činu,
- komunikuji s dítětem až do příjezdu záchranných složek či sociálního pracovníka, odpovídám na jeho otázky a pokouším se postarat o jeho fyziologické potřeby; pokud na otázky neznám odpověď, nevymýšlím si je,
- požádám záchranné složky či sociálního pracovníka, aby rodiče o situaci informovali,
- informuji o situaci vedení školy ihned po předání dítěte,
- pečuji o sebe; v případě, že mám pocit, že má situace dopad na mou psychiku, oslovím odborníka,

3. mám ve třídě dítě, o kterém vím, že vyrůstá v pěstounské péči nebo u příbuzných:

- informuji se o pěstounské péči,
- domluvím si schůzku s klíčovým pracovníkem pěstouna, který mi může poskytnout další informace, jak s dítětem pracovat,
- ujistím se, že třída ví, v čem pěstounská péče spočívá (domluvím se s kolegy, zda mohou toto téma probrat),
- nestavím žáka bez jeho souhlasu do situace, kdy by o sobě měl mluvit, a respektuji jeho soukromí,
- případnou zprávu pro OSPOD píšu věcně a zapojuji všechny aspekty, které dítě ovlivňují; informuji o tom, jak si dítě vede v mém předmětu, zda chodí do školy připravené a upravené a jak se projevuje v komunikaci s vrstevníky i dospělými,
- vnímám možné změny v chování, protože vím, že přechod do pěstounské péče může být pro dítě náročný, stejně jako případná setkání s biologickým rodičem,
- vyhýbám se hodnocení situace i biologických rodičů, dítěti neříkám, že je chudák, ani nekomentuji, jak smutná je jeho situace,
- vyhodnocuji, která témata mohou být pro dítě zraňující či náročná, a podle toho upravuji učební plán, do aktivit ho nenutím.

OTÁZKY

1. Mám obavy z toho, že žák žije v prostředí, které ohrožuje jeho fyzické nebo duševní zdraví.

Je důležité situaci žáka nepodceňovat. Pravděpodobně jste první osobou, která si všimla, že u žáka není něco v pořádku, a právě vy můžete být jeho oporou. Nebojte, nejste v tom sami. S naplánováním všech kroků vám pomůže Co dělat když...(viz výše).

2. Mám obavy z toho, že žák pochází z prostředí, které dostatečně nepodporuje jeho vývoj.

Děti, které žijí v náročném prostředí, se se svou situací často nesvěřují. Pokud si u žáka všimnete nestandardních projevů, změn v chování nebo vidíte konkrétní nedostatky (dítě chodí do školy pravidelně bez pomůcek, svačín, v nevypraném oblečení), nepřecházejte to. Můžete být důležitou osobou, která dítě a rodinu podpoří a nasměruje je k pomoci. K vyhodnocení situace využijte Co dělat když...(viz výše) obsahující konkrétní kroky, které vám při řešení mohou být oporou.

3. Dítě se mi samo svěřilo s vážnou informací (například situace, která podléhá oznamovací povinnosti). Jak mám postupovat?

Informace, které vám žák nebo žákyně svěřil/a, berte vážně a věřte jim. Situaci nebagatelizujte. Informujte dítě o tom, co s jeho sdělením budete dělat (i o povinnosti předat informaci příslušným orgánům). Pokud si nejste jistí, jak postupovat, nebo neznáte odpovědi na otázky, nebojte se říct, že nevíte. Neslibujte, že vše dobře dopadne ani nic dalšího. Komunikujte upřímně, citlivě a na rovinu. Projděte si Co dělat když...(viz výše.), zda jste nic nevynechali.

4. Co já, jako pedagog, mohu udělat, abych pro žáka, který se nachází ve složité situaci, zachoval bezpečné prostředí ve třídě?

Pro žáka je důležitá vaše podpora a vědomí, že jste tu pro něj. Žáka nasměrujte na metodika prevence nebo výchovného poradce. Před třídou zachovejte mlčenlivost a soukromí žáka. Pokud se spolužákům nechce svěřit, respektujte to, do ničeho dítě netlačte. Ve spolupráci s kolegy komunikujte o možnostech pomoci.

5. Řeším problémovou situaci. Potýkám se však s neochotou a nezájmem svých kolegů. Co můžu dělat?

Je důležité myslet na to, že vy sami můžete situaci vzít do vlastních rukou. Jsou zde zákonné podmínky, kdy situaci musíte bezodkladně řešit (viz [oznamovací povinnost](#)). Vyberte si z kolektivu kolegyni, ke které máte důvěru, a s ní situaci komunikujte. Můžete se obrátit i na kontakty uvedené níže.

6. Vnímám, že se žák potýká s psychickými problémy. Jak mu mohu pomoci?

V této situaci bychom vám doporučili domluvit společnou schůzku s rodiči nebo zákonnými zástupci dítěte a žákem. Předmětem schůzky je zmapování této situace. Může se stát, že žák je již v péči odborníků a informace se k vám nedostala. Na schůzce přítomné informujte, že si všímáte určitých změn v chování. Pokud vnímáte, že schůzka bude náročnější, přizvěte si k ní kolegu/kolegyni, kteří vám s komunikací s rodinou mohou pomoci. Pokud jsou zástupci dítěte neochotní ke komunikaci a spolupráci na stabilizaci situace dítěte či je situace natolik vážná, podejte oznámení na příslušný OSPOD (dle trvalého bydliště dítěte). Zde sepište důvody schůzky se zástupci a její výstup. Řiďte se metodickými pokyny školy.

7. Jak mohu pomoci žákům ohrožených sociální exkluzí začlenit se do kolektivu?

Nejprve je vhodné zjistit, proč má žák problém se do kolektivu začlenit. Situaci komunikujte také s metodikem prevence či výchovným poradcem. Pokud to lze, oslovte také rodiče či opatrovníky dítěte a zhodnoťte situaci žáka. Poradit se můžete také s kontakty uvedenými níže.

8. Kdo je to klíčový pracovník rodiny? Jaké jsou jeho povinnosti a jak s ním mohu spolupracovat?

Klíčový pracovník je osoba (sociální pracovník), která pracuje v doprovázející organizaci pěstounů a je s pěstounskou rodinou v intenzivním kontaktu. Každý pěstoun musí být v kontaktu s organizací, se kterou řeší vše, co se týká výkonu pěstounské péče. Klíčový pracovník pak dohlíží na péči, pomáhá dítěti s kontakty s biologickou rodinou a radí rodinám, jak zvládat či řešit náročnější problémy. Pro vás může být tato osoba nápomocná v případě nutnosti spolupráce s pěstounskou rodinou vašeho žáka. Přiblíží vám náležitosti a těžkosti pěstounské péče a pomůže vám také s tím, jak pracovat s tématy, která mohou dítě tížit.

9. Jak u žáka identifikovat náročnou nebo život ohrožující situaci?

Dítě chodí ve špinavém oblečení, bez pomůcek, bez svačiny.

Dítě pravidelně neplní domácí úkoly a zadané povinnosti.

Došlo ke zhoršení prospěchu dítěte.

Chování dítěte se výrazně a náhle změnilo.

Dítě se najednou začalo stranit kolektivu.

Z „hodného“ žáka se náhle a rychle stal žák provokující, nebo naopak.

Žák do školy pravidelně chodí s viditelnými modřinami či jiným nestandardním zraněním.

Vysoká absence, která není podložena potvrzením od lékaře.

Další projevy špatného zacházení s dětmi najdete v [kartě KID](#).

NA KOHO SE OBRÁTIT

Ve chvílích, kdy si nevíte rady, se nebojte obrátit na organizace a instituce, které se zabývají danou problematikou a mohou vám pomoci situaci vyřešit, případně s vámi prokonzultují jednotlivé kroky. Níže najdete tipy na organizace, které vám poskytnou odbornou pomoc.

1. Linka pro rodinu a školu

Organizace, která pomáhá řešit náročné či nebezpečné situace ve škole i rodině.

[116 000](tel:116000)

linkaztracenedite.cz

2. Bílý kruh bezpečí

Organizace poskytující pomoc obětem trestných činů a domácího násilí.

[116 006](tel:116006)

bkb.cz

3. Centrum Locika

Centrum pomáhající dětem, které se setkaly s násilím v rodině.

[601 500 196](tel:601500196)

centrumlocika.cz

4. Rodičovská linka

Místo, kde najdete krizovou pomoc a poradenství pro všechny, kteří se starají o děti.

[606 021 021](tel:606021021)

rodicovskalinka.cz

5. Linka bezpečí

Spolek, který poskytuje pomoc dětem a studentům, kteří se dostaly do náročné životní situace.

[116 111](tel:116111)

linkabezpeci.cz

Vypracovala: PhDr. Bc. Gabriela Hrušková, metodik prevence a ředitelka školy

Ve Štětí dne 1. 1. 2023